

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASI TƏHSİL NAZİRLİYİ
XƏZƏR UNİVERSİTETİ

TƏBİƏT ELMLƏRİ VƏ MÜHƏNDİSLİK FAKÜLTƏSİ
HƏYAT ELMLƏRİ DEPARTAMENTİ

İnsan anatomiyası

SİLLABUS

Tədris ili və semestri

2026/2027-ci tədris ilinin payız semestri

Müəllim: t.ü.f.d., Anar İbrahimov

Razılaşdırılmışdır

Təsdiq edirəm

Departament müdürü

b.ü.f.d. C.M.Eldarova

Ümumi məlumat	Fənnin adı, kodu və kreditlərin sayı	BİO 310 İnsan anatomiyası, 6 AKTS	
	Departament	Həyat elmləri	
	Proqram	Bakalavr	
	Tədris semestri	2026/2027-ci tədris ilinin payız semestri	
	Fənni tədris edən müəllim	Anar İbrahimov	
	E-mail:	ibrahimov.anar@khazar.org	
	Telefon:	(+99412) 421 79 27 (iş); 055 640-12-08 (mob)	
	Mühazirə otağı/Cədvəl	Bakıxanov qəsəbəsi, Elşən Mehdiyev küç. 478 Mühazirə: Şənbə günü, saat 13.40-15.10 Praktik məşğələ: Şənbə günü, saat 15.20-16.50	
		Konsultasiya vaxtı	
Tədris dili	Azərbaycan		
Fənnin növü	Məcburi		
Dərslilər və əlavə ədəbiyyat	Əsas dərslilər: 1. Ş.Q. Vəliyev, V.B.Şadlinski, A.C. Məmmədova. <i>İnsanın anatomiya və fiziologiyası (tibb məktəblərinin tələbələri üçün dərslir). Bakı, “Çashioğlu” nəşriyyatı, 2001, 391 səh.</i> 2. V.B.Şadlinski, E.Ə.Xıdırov, A.S.Abdullayev. <i>İnsan anatomiyası fənnindən sərbəst işlər. Bakı, “Müəllim” nəşriyyatı, 2018, 163 səh.</i> Əlavə vəsaitlər: 1. V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasımov, N.T.Mövsümov. <i>İnsan anatomiyası atlası. Bakı, “Müəllim” nəşriyyatı, 2016, 652 səh.</i> 2. V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasımov, N.T.Mövsümov. <i>İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, “Müəllim”, 2017.</i> 3. Шадлинский В.Б., Сапин М.Р., Мовсумов Н.Т. <i>Анатомия человека. Учебник для студентов леч.-проф. факультета (в 2-х томах). Баку, 2010.</i> 4. Drake R, Vogl W, Mitchell A. <i>Gray’s anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009.</i> 5. Синельников Р.Д. <i>Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019.</i> 6. Müəllim tərəfindən təqdim olunmuş PPT prezentasiyalar. http://www.visiblebody.com/index.html; http://www.getbodysmart.com http://www.anatomyatlases.org; http://www.instantanatomy.net https://anatomy3datlas.com		
Tədris metodları	Mühazirə		x
	Qrup müzakirəsi		x
	Seminar		x
Qiymətləndirmə	Komponentləri	Tarix/son müddət	Faiz (%)
	Davamiyyət	Semestri sonunda	5
	Fəallıq	Hər dərs	5
	Referat/Prezentasiya	Semestrin sonu	10
	Yoxlama işi (Quiz)	Semestr ərzində (2 dəfə)	10
	Aralıq imtahanı	Cədvəl üzrə	30
	Final imtahanı	Cədvəl üzrə	40
	Yekun	Semestrin sonu	100
Kursun təsviri	Təqdim olunan kurs insan bədəninin normada makroskopik quruluşunun ayrı-ayrı aparat və sistemlər üzrə tədrisini əhatə edir. Kursun gedişində müxtəlif əyani vəsaitlərin (quru anatomik preparatlar və mulyajlar) istifadəsi ilə tələbələrə dayaq-hərəkət aparatı, əzələ sistemi, daxili orqanlar sistemi, endokrin sistem, immun müdafiə sistemi, sinir sistemi, duyğu orqanları, dəri örtüyü sistemi, ürək-damar sistemi və sidik-cinsiyyət aparatına daxil olan orqanların anatomik quruluşu, onların topoqrafiyası, inkişafı, yaş xüsusiyyətləri, qan və sinir təchizi və s. haqqında məlumatlar verilir.		
Kursun məqsədləri	Kursun əsas məqsədi tələbələrə insan orqanizmini təşkil edən əsas orqanların quruluşunu, yaş və funksional xüsusiyyətlərini tanıtmaq və anatomik quruluşu mənimsətməkdir. İnsan anatomiyası kursu insanın normal morfoloji quruluşu, bədən quruluşunun variasiyaları və digər xüsusiyyətləri ilə tanış edir. Bu kurs biologiya, eləcə də kimya-biologiya ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrə tibb, antropologiyaya, insan biologiyasına dair bir sıra məsələlərin həlli üçün nəzəri əsasdır. Kursun məqsədi tələbələrə insanın normal anatomiyasına aid əsas məlumatlarla tanış etmək və öyrətməkdir. Həmçinin məqsəd tələbələrə insan orqanizminin bütün sistemlərinin morfoloji quruluşu ilə əsaslı məlumatlandırmaq və müvafiq morfo-funksional qanunauyğunluqları izah etməkdən ibarətdir. İnsan anatomiyasına dair biliklərlə yanaşı bu biliklərin təcrübədə tətbiqinə		

	dair məlumatlar da verilir (məsələn normadan kənar quruluş formalarını, yəni anomaliyaları, seçə bilmək və təyin etmək). Eyni zamanda digər həmmərz morfoloji elm sahələri (histologiya, antropologiya) barədə təməl biliklərlə tələbələrə tanış etmək insan anatomiyası kursunun ikinci mühüm vəzifəsidir.
Tədrisin (öyrənmənin) nəticələri	Kursun sonunda tələbələr nəyi biləcəklər: 1. İnsan orqanizminin sistemlər üzrə ümumi quruluş və funksiyalarını. 2. Orqanizmin həyatı vacib orqanlarının (beyin, qaraciyər, ağciyərlər, böyrəklər və s.) quruluş xüsusiyyətlərini. 3. Ayrı-ayrı nahiyələr üzrə orqanların topoqrafik xüsusiyyətlərini. 4. Əsas anatomik terminlərin latınca adlarını.
Qaydalar (Tədris siyasəti və davranış)	Dərsin təşkili -Fənnə aid ümumi xarakterli məlumatlar mühazirə zamanı tələbələrə çatdırılacaqdır. -Yeni mövzu əyani vasitələrin (PPT və video fayllar) nümayişi ilə izah ediləcəkdir. -Aralıq və final imtahanları öncəsi tələbələrin mənimsəmə səviyyələri (Quiz) yoxlanılacaqdır. -Seminar məşğələləri zamanı tələbələrin əvvəlki mövzunu mənimsəmələri şifahi və yazılı sorğunun keçirilməsi ilə hər dərs qiymətləndiriləcəkdir, semestrin sonunda isə orta qiyəmət çıxarılaçaqdır (Fəallıq). -Semestr ərzində fərdi mövzuda prezentasiyaların verilməsi vacibdir. Prezentasiya vaxtı, sonunda müzakirə də daxil olmaqla 15-dəqiqədən artıq olmamalıdır. Prezentasiyanın özü isə çap olunmuş variantda təhvil verilməlidir. Prezentasiya mövzuları və qaydaları haqda dərstdə daha geniş tanışlıq olunacaqdır. -Semestr ərzində 9 fərdi laborator işi aparılması vacibdir. Laboratoriya dərslərində ağ xalat geyilməlidir. Laborator işinin nəticələri dəftərdə protokollaşdırılmalıdır. Hər bir protokolda laborator işin adı, prinsipi, gedişi, alınan nəticələr və müzakirə bölmələri yazılmalı və müəllim tərəfindən yoxlanılmalı, şifahi sorğu aparılaraq qiymətləndirilməlidir. Semestrin sonunda orta qiyəmət çıxarılır. Bu qaydalarla dərstdə daha geniş tanışlıq olunacaqdır. Generativ Süni İntellekt (GSİ) alətlərindən tədris və tədqiqat fəaliyyətlərinin həyata keçirilməsində köməkçi vasitə kimi istifadə oluna bilər. Bununla belə, tələbə tərəfindən təqdim edilən bütün işlərin (tapşırıqlar, təqdimatlar və digər akademik işlər) əsas müəllifi tələbənin özü olmalıdır. GSİ alətlərindən istifadə edildiyi halda, bu barədə tələbə tərəfindən açıq şəkildə məlumat verilməlidir. Mətn əsaslı akademik işlərdə GSİ alətlərinin köməyindən istifadə səviyyəsi ümumi məzmunun maksimum 25%-ni təşkil edə bilər. Davamiyyət Tələbələrin bütün dərslərdə iştirakı vacibdir. Tələbələr müəyyən səbəblərdən dərslərin buraxılması (xəstəlik, ailə vəziyyəti və s.) haqqında məlumatı fakültə dekanlığına təqdim etməlidirlər. 25%-dən artıq dərs buraxan tələbələr imtahana buraxılmır. Dərsə gecikmələr və ya digər dərs pozuntuları Dərsə 10 dəqiqədən artıq gecikən tələbəyə qayıb yazılır. Buna baxmayaraq, tələbə dərs saatına buraxılır. Yoxlama işi (Quiz) Müəllimə və dekanlığa qabaqcadan məlumat verilən səbəblərdən yoxlama işində iştirak etməyən tələbə yoxlama işini növbəti həftədə yazmağa bilər. İmtahanlar Tələbənin imtahanda iştirakı və ya imtahanın buraxılması ilə bağlı bütün məsələlər fakültə rəhbərliyi tərəfindən həll olunur. Aralıq və yekun imtahanı mövzuları tələbələrə imtahandan öncə verilir. Aralıq imtahanının sualları yekun imtahanında təkrarlanmır. İmtahan qaydalarının pozuntuları Aralıq və yekun imtahanları vaxtı tələbə tərəfindən imtahanın gedişini pozmaq və köçürülmələr qadağandır. Bu qaydaya riayət etməyən tələbələrin imtahan işi ləğv olunur və tələbə 0 (sıfır) qiymət ilə imtahandan kənarlaşdırılır. Fənni bitirmək qaydası Universitetin qaydalarına müvafiq olaraq kursu bitirmək üçün ümumi müvəffəqiyyət faizi 60% və yuxarı hesab edilir. Kəsiri olan tələbə bu fənni növbəti semestr və ya növbəti il təkrarən götürə bilər.

		Tələbələrin davranış qaydaları Dərs zamanı dərs prosesini və etik qaydaları pozmaq, həmçinin tələbələr arasında icazəsiz müzakirələr və mobil telefonlardan istifadə qadağandır.	
Cədvəl (dəyişdirilə bilər)			
Həftə	Tarix (planlaşdırılmış)	Fənnin mövzuları	Dərslik/Tapşırıqlar
1		Mövzu №1: İnsan anatomiyası fənni və onun qısa tarixi. Anatomiya elminin tədqiqat üsulları. Anatomiya terminləri. Dayaq-hərəkət aparatı.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası atlası. Bakı, “Müəllim” nəşriyyatı, 2016, 652 səh.; Drake R, Vogl W, Mitchell A. Gray’s anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009 / Sərbəst işlər
2		Mövzu №2: Sümük sistemi (osteologiya). İnsanın skelet sistemi: gövdə skeleti, ətrafların skeleti.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası atlası. Bakı, “Müəllim” nəşriyyatı, 2016, 652 səh.; Drake R, Vogl W, Mitchell A. Gray’s anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009; V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, “Müəllim”, 2017 / Sərbəst işlər
3		Mövzu №3: Mövzu №3: Kəllə sümükləri. Kəllənin skeleti. Kəllənin topoqrafiyası barədə anlayış. Dayaq-hərəkət aparatı.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, “Müəllim”, 2017, Шадлинский В.Б., Сапин М.Р., Мовсумов Н.Т. Анатомия человека. Учебник для студентов леч.-проф. факультета (в 2-х томах). Баку, 2010 / Sərbəst işlər
4		Mövzu №4: Sümüklərin birləşmələri haqqında təlim (sindesmologiya).	Drake R., Vogl W., Mitchell A. Gray’s anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009; Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər
5		Mövzu №5: Əzələ sistemi (miologiya). Əzələlərin quruluşu və formaları.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, “Müəllim”, 2017, Шадлинский В.Б., Сапин М.Р., Мовсумов Н.Т. Анатомия человека. Учебник для студентов леч.-проф. факультета (в 2-х томах). Баку, 2010; Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər
6		Mövzu 6: Daxili orqanlar haqqında təlim (splanxnologiya). Həzm sisteminin borulu və parenximatöz orqanları, quruluşu, funksiyaları.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, “Müəllim”, 2017, Шадлинский В.Б., Сапин М.Р., Мовсумов Н.Т. Анатомия человека. Учебник для студентов леч.-проф. факультета (в 2-х томах). Баку, 2010; Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər
7		Mövzu №7: Tənəffüs sistemi, orqanları, quruluşu və funksiyaları. Sidik sistemi. Böyrəklər və sidikxıracı yolların morfo-funksional xüsusiyyətləri.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, “Müəllim”, 2017, Шадлинский В.Б., Сапин М.Р., Мовсумов Н.Т. Анатомия человека. Учебник для студентов леч.-проф. факультета (в 2-х томах). Баку, 2010; Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər

8		Mövzu №8: Cinsiyyət sistemi. Kişi və qadın cinsiyyət orqanları.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, "Müəllim", 2017; Шадлинский В.Б., Сапин М.Р., Мовсумов Н.Т. Анатомия человека. Учебник для студентов леч.-проф. факультета (в 2-х томах). Баку, 2010; Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər
9		Mövzu №9: İmmun sistem. Endokrin sistem, daxili sekresiya vəzilərinin quruluşu, onların təsnifatı.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, "Müəllim", 2017; Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər
10		Mövzu №10: Sinir sistemi haqqında təlim. Mərkəzi sinir sisteminin şöbələri və onların ümumi xassələri. Onurğa beyni. Uzunsov, arxa, orta və ara beyinlər.	Drake R, Vogl W, Mitchell A. Gray's anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009; V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, "Müəllim", 2017 / Sərbəst işlər
11		Mövzu №11: Mərkəzi sinir sistemi. Uc beyin.	Drake R, Vogl W, Mitchell A. Gray's anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009; V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, "Müəllim"; Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər
12		Mövzu №12: Periferik sinir sistemi. Vegetativ sinir sistemi, quruluşu, əsas anatomik xüsusiyyətləri.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, "Müəllim"; Drake R, Vogl W, Mitchell A. Gray's anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009; Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər
13		Mövzu №13: Duyğu orqanları haqqında təlim (esteziologiya). Analizator və onun şöbələri haqqında anlayış.	V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, "Müəllim"; Drake R, Vogl W, Mitchell A. Gray's anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009; Шадлинский В.Б., Сапин М.Р., Мовсумов Н.Т. Анатомия человека. Учебник для студентов леч.-проф. факультета (в 2-х томах). Баку, 2010 / Sərbəst işlər
14		Mövzu №14: Ürək-damar sisteminin ümumi icmalı. Ürəyin quruluşu, funksiyası. Qan damarlarının təsnifatı.	Drake R, Vogl W, Mitchell A. Gray's anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009; V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, "Müəllim"; Синельников Р.Д. Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər
15		Mövzu №15: Arteriya və venalar, quruluşları, anatomo-funksional xüsusiyyətləri. Limfa sistemi əhəmiyyəti.	Шадлинский В.Б., Сапин М.Р., Мовсумов Н.Т. Анатомия человека. Учебник для студентов леч.-проф. факультета (в 2-х томах). Баку, 2010; Drake R, Vogl W, Mitchell A. Gray's anatomy for students: with student consult online access. 2 edition. Churchill Livingstone, 2009; V.B.Şadlinski, Ş.İ.Qasimov, N.T.Mövsumov. İnsan anatomiyası (3 cildə). Bakı, "Müəllim"; Синельников Р.Д.

			Атлас анатомии человека. В 4-х томах. Москва, Медицина, 2019 / Sərbəst işlər
		Final imtahan	

Bu tədris proqramı fənn haqqında tam məlumatı özündə əks etdirir və hər hansı dəyişiklik barədə öncədən xəbər veriləcək.

